

Nr 192.

Godkänd av första kammaren den 8 maj 1943.

Godkänd av andra kammaren den 8 maj 1943.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckt motion angående utredning om ändrade grunder för kommunernas befogenhet att anslå medel till bestridande av skolbarns inackorderingskostnader.

(Konstitutionsutskottets utlåtande nr 6.)

Till Konungen.

Uti en inom riksdagen väckt motion, nr 225 i andra kammaren, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning rörande ändrade grunder för kommuner att anslå medel till bestridande av viss del i inackorderingskostnaderna för mindre bemedlade och obemedlade elever vid högre folkskola och kommunal mellanskola.

Till stöd för denna hemställan har i motionen anförts följande:

De geografiska förhållandena i vårt land och särskilt inom lappmarken utgöra ett svårt hinder för den högre undervisningens rationella och enhetliga genomförande. Det är påtagligt, att studie- och utbildningsmöjligheterna äro väsentligt mindre på landsbygden, speciellt i glest bebyggda trakter, än i samhällen där en större befolkning är koncentrerad. Tillvaratagandet av studiebegåvningarna — ett verkligt samhällsintresse — är förenat med betydande svårigheter inom områden, vanlottade på högre skolformer.

Om man verkligen vill för landsbygdens ungdom vidga utbildningsmöjligheterna till realexamen och studentexamen, så måste man slå in också på andra vägar än förlängningen av bottenskolestadiet.

Rättvisan kräver, att landsbygdens barn så långt det är ekonomiskt och organisatoriskt möjligt få lika möjligheter till högre studier som städernas barn, men det är av ekonomiska skäl omöjligt att ge dem samma möjligheter, så visst som det alltid förblir omöjligt att upprätta ett läroverk i varje landskommun. Det får inte heller förbises att det för landsorten innebär en påtaglig och högst allvarlig fara, att den mera vakna och initiativrika delen av ungdomen suges in till städerna och i många fall tillföres dessas arbetsliv. Det är för landsbygden en icke oviktig fråga, att den icke på detta sätt berövas de begåvningar, som eljest hade varit kallade att var på sin plats föra den trängre hembygdens ekonomiska och kulturella liv framåt.

Man måste därför undersöka, vad som kan åstadkommas för att göra real skolans utbildning tillgänglig för landsbygdens barn. Möjligheter i den riktningen saknas inte. Det må erinras om de i Västerbotten startade s. k. Robertsforsksolorna, där undervisningen företrädesvis sker per korrespondens. Det är symtomatiskt, att dessa skolor tillkommit i övre Norrland och inte minst i Västerbottens lappmark, varest inte mindre än två skolor arbeta, nämligen i Sorsele och Storuman. Dessa skolor komma säkert att bliva av mycket stor betydelse för landsbygdens ungdom, som genom denna metod blir i skolhänseende i någon mån likställd med ungdomen i städerna. Korrespondensundervisningen är se-

dan några år tillbaka föremål för statsmakternas uppmärksamhet, och det är att hoppas att de nyss nämnda korrespondensskolorna till real- och studentexamen skola komma i åtnjutande av kommunalt och statligt stöd.

Men dessa nu i Norrland så populära korrespondensskolor utgöra dock icke en verklig lösning av landsbygdens skolproblem.

Men även de orter, som äro nog lyckliga att äga en högre folkskola eller en kommunal mellanskola, ha sina svårigheter att brottas med. Härvid äsyftas icke det krav, som landsbygden har rätt att resa i fråga om dessa skolors snara förstatligande, utan de svårigheter, som föreligga för medellösa eller mindre bemedlade elever från de intilliggande byarna att bevista dessa skolor. Det högre statliga skolväsendet bör därför efter hand utbyggas med ett nät av skolor, där begåvade obemedlade elever erhålla kostnadsfri inackordering.

Men intill dess att så kan ske, bör en annan väg prövas i avvaktan på hjälp från statens sida, och det är dit denna motion syftar. Den vägen nämligen att genom kommunalt anslag lämna ett mindre bidrag till begåvade obemedlade elever.

Detta är en väg, som en hel del kommuner slagit in på, men genom ett utslag för kort tid sedan har det visat sig att den nuvarande lagstiftningen lägger hinder i vägen för att på detta sätt hjälpa nyssnämnda elever.

Vid sammanträde den 2 november 1941 beslöto kommunalfullmäktige i Vilhelmina socken att för år 1942 anslå 2.500 kronor såsom bidrag till inackordering av mindre bemedlade och obemedlade elever vid kommunala mellanskolan i Vilhelmina. Över detta beslut anfördes besvär hos länsstyrelsen med yrkande, att det fattade beslutet måtte undanröjas. Till stöd för besvären androgs i huvudsak att beslutet icke vore att anse såsom en socknens gemensamma hushållningsangelägenhet, enär deltagandet i undervisning vid kommunal mellanskola vore frivilligt. Länsstyrelsen lämnade besvären utan avseende enär det klandrade beslutet icke vore olagligt i något av de hänseenden, varom i 81 § lagen om kommunalstyrelse på landet förmåles.

Kungl. Maj:t, dit besvären fullföljdes, hade dock en annan uppfattning i saken samt förklarade i sitt utslag av den 17 september 1942, att kommunalfullmäktiges beslut innebure, att understöd av kommunens medel skulle beredas vissa kommunmedlemmar i annan ordning än gällande fattigvårdsstadgar eller eljest enligt särskild lag eller författning är medgivet, varigenom kommunalfullmäktige överskridit sin befogenhet. På grund härav förklarade Kungl. Maj:t lagligt att med ändring av länsstyrelsens utslag upphäva kommunalfullmäktiges beslut.

Det är emellertid uppenbart, att det i vissa fall vore synnerligen önskvärt att vederbörande kommunala organ ägde rätt anslå medel i annan ordning än genom fattigvårdsstyrelsens försorg till bidrag till inackorderingskostnaderna för mindre bemedlade och obemedlade elever vid högre folkskolor och kommunala mellanskolor.

I anledning av förevarande motion får riksdagen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning i ämnet samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 8 maj 1943.

Med undersätlig vördnad.
